List 6. **NOVICE** Tečaj XXXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. februarija 1873.

Obseg: Iz občnega zbora družbe kmetijske na Kranjskem 29. jan. — Obravnava kmetijskih šol v dež. zboru lanskem. (Dal.) Dr. Toman o direktnih volitvah. — Peticija „Slovenije" o njih. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Iz občnega zbora družbe kmetijske Kranjske 29. januarija t. l.

Čeravno je mesec januarij neugoden zborovanju, se je vendar zbralo 39 udov in med njimi večina vnanjih in mnogi predstojniki podružnic kmetijskih.

Gosp. predsednik baron K. Wurzbach je v začetnem govoru pozdravil zbrane gospode in še posebno c. k. deželnega predsednika gosp. grofa Auersperga zahvalivši se deželni vladi za prijazno pospeševanje namenov družbinih; zahvaljuje se tudi c. k. ministerstvu kmetijstva za denarno pripomoč, po kteri so se dosegli že očitni dobri nasledki v nekterih razdelkih našega domačega kmetijstva; dalje priznava hvale vredne sklepe deželnega zbora o vinski šoli na Slapu in kmetijski na Dolenskem; navdušuje naše gospodarje, naj pošljejo v letošnjo Dunajsko razstavo, kar imajo lepega pridelka, dalje se spominja med drugimi udi, ki jih je lansko leto nemila smrt družbi vzela, še posebno mnogozasluženih gospodov župnikov Janeza Zalokarja in Blaža Potočnika, in konečno imenuje gospode, ki so jih druge kmetijske družbe danes za zastopnike svoje izvolile. — Ko se gosp. c. kr. deželni predsednik zahvali za prijazni pozdrav, obljubi tudi vprihodnje po svoji moči podporo družbi kmetijski.

Ker je poročilo glavnega odbora o delovanji družbe kmetijske po poslednjem zboru bilo v natisu (slovenskem in nemškem) pričujočim udom izročeno, se je opustilo branje.

Družbe tajnik dr. Jan. Bleiweis je zdaj na kratko (slovenski) poročal o 16 različnih razdelkih, za ktere je kmetijska družba državno podporo prejela ter razložil, kako je družba to denarno podporo obrnila. — Ko je končal poročilo, je poprijel besedo vitez Gutmansthal, ki je ravnokar iz Dunaja prišel iz skupščine vinorejcev, ktero je sklical minister kmetijstva, in iz obravnav ondašnjih naznanil sledeče sklepe o 5 vprašanjih: 1) potreba vinorejskih šol (vitez Gutmansthal je priporočal take šole posebno še za Kranjsko in Goriško) in potovanjsko poučevanje se je priznalo; 2) priporočala so se mala vinorejska društva v posamesnih krajih in povdarjala korist, da se državna podpora za vinstvo v prihodnje loči od podpore za sadjerejo; 3) za celo deželo staviti red bendime (trganja), se ni odobrilo, dovoli naj se pa občinam, da po dogovoru z vinorejci svojega kraja odločijo začetek trganja; predrugačenja postave za poljsko varstvo z ozirom na vinograde je želeti; o 4. vprašanji, namreč: ali naj se odpravi colnina za vino na nemški meji in sicer tako, da brez colnine smejo nemška vina v naše cesarstvo, pa tudi vina našega cesarstva na Nemško, se je skupščina razcepila na dvoje: večina je bila za to, naj se odpravi colnina, manjšina, med ktero je stal vitez Gutmansthal, pa je — in to prav po pravici na korist mnogim našim vinskim deželam — bila za to, da ostane colnina, sicer našim vinom žuga huda konkurenca nemških vin, ako se brez cola dovažajo v naše dežele; colnina za Dalmatinska, Isterska in Tržaška vina pri vvažanji v Avstrijsko-ogerske dežele naj prestane; 5) bila je velika korist Klosterneuburške vinske poskušalnice pripoznana in priporočano, naj se poleg nje tudi v druzih krajih napravijo pripomočne poskušalnice.

Nanašaje se na državno podporo za občinske trtnice (Gemeinderebschulen) dr. Bleiweis vpraša v zboru pričujočega gosp. Riharda Dolenca: kaj on misli o tem, ali je naprava občinske trtnice v Vipavi še tudi potem potrebna, ko se ustanovi vinorejska šola na Slapu? Gosp. R. Dolenec stavi na to vprašanje predlog: naj občni zbor sklene, da vsa državna podpora za občinske trtnice naj se obrne na véliko trtnico na Slapu, ki, kedar se šola ondi začne, bo izrejevala vsake sorte trte in ž njimi oskrbovala celo deželo. Dr. Bleiweis se sklada s tem mnenjem, vendar opomni, da občni zbor ne more konečno sklepati o državnih subvencijah, ki so po obstoječih pravilih v rokah posebnega „subvencijskega odbora", ki je sestavljen iz vladnega zastopnika, iz zastopnika deželnega odbora in iz glavnega odbora družbe kmetijske.

O državni podpori za predivstvo poroča gosp. Rihard Dolenec, da je ravnokar prišel iz Bohinja in Vodíc, kjer so njegovi nauki o ravnanji lanú in prediva našli prav veliko ukaželjnih gospodarjev, ki so kar v par dnevih si naročili kakih 40 mernikov Ruskega lanú. Očividno je bilo, da ta poduk bo zdatno pospešil umno predivstvo po načinu Belgijskem; zato je zbor sklenil, naj odbor kolikor mogoče vstreže predlogom, ki jih je stavil g. Dolenec, čegar poročilo je zbor pazljivo poslušal, namreč: naj se nekoliko novega orodja dá v Bohinj in Vodíce; naj bi po dozorelem lanu še enkrat šel v te kraje djansko jim pokazat pravo ravnanje; naj se, ako je mogoče, v imenovana dva kraja pošlje nekoliko družbinega letopisa, v kterem se nahaja poduk v predivstvu. Soglasno je bil sprejet tudi njegov predlog, da družba kmetijska gosp. župniku Mesarju v Bohinj in gosp. župniku Kajdižu v Vodicah zahvalo izreče za krepko podporo, ki jo je on našel pri popotnem nauku v imenovanih krajih. Isto tako pa je zbor izrekel zahvalo gosp. Dolencu za njegov trud, s kterim na več strani pospešuje napredek domačega kmetijstva.

Nanašaje se na poročilo o državni podpori za živinorejo potrjuje vitez Gutmansthal prodajanje živine po poti dražbe, ako se živina na prodaj postavi za polovico cene, za ktero se je kupila, rekši, da za to, kar kdo kupi, veliko več skrbi, kakor za to, kar kdo darovano dobí; vendar je želeti, da se živina ne prodaja samo v Ljubljani, temuč tudi drugod po deželi po nasvetu podružnic. Ta predlog je bil sprejet, in po takem vsaj deloma tudi to, česar je želela podružnica Novomeška. Senožeška pa želi, naj se živina ne prodaja, ampak junec in telica istega plemena naj se brezplačno dasta gospodarjem, kajti v dražbo se ne more vtikati ubogi kmet. Dr. Bleiweis je razjasnil predlog podružnice Senožeške, da želja njena je sicer dobrotljiva, al namén živinorejski se s tem ne doseže, če živina pride le kot milošnja v revni hlev revnega kmeta; namen je viši, namreč: dober zárod v domači deželi; kedar imamo dobre živine domá že zarejene, pride tudi manj premožni kmet lahko do nje; prve roke morajo dobre roke biti.

(Konec prihodnjič.)

Obravnava kmetijskih šol na Kranjskem

v deželnem zboru lanskem.

Razprava o vinski in sadjerejski šoli na Slapu.

(Dalje in konec.)

Po Grabrijanu se oglasí grof Barbo tako-le: „Pl. Savinšek je izrekel, tako se meni zdi, če sem ga prav razumel, da je vinorejske šole ne samo Vipavcem, ampak vsem vinorejcem v celi deželi treba. Jaz mislim, da vsi vinorejci, kolikor jih je na Kranjskem, so edini v tej misli, da ni samo za Vipavce potrebna taka šola, ampak tudi za Dolensko in jaz bi prav rad videl, da bi se tudi na Dolenskem taka šola napravila; al dosihmal za Dolensko nimamo take ponudbe, kakor jo je za Vipavo storil grof Lanthieri, ki svoje poslopje na Slapu za vino- in sadjerejsko šolo brezplačno ponuja; ako bi bilo na Dolenskem tako, bi tam tudi že tako šolo imeli (dobro, dobro!), ali dosihmal še ni tako. Bodimo veseli, da imamo vsaj enkrat eno tako šolo, da dobimo od ministerstva obljubljeno nam podporo. Jaz vidim v tem le začetek in se nadjam, da bodemo naprej šli, ter da bodemo tudi na Dolenskem vinorejsko šolo dobili. Jaz podpiram tedaj odsekov predlog. (Pohvala.)

Potem skuša Kramarič, kterega Zagorec pozneje podpira, predlog odsekov spodbijati, nasvetovaje, naj se na Dolenskem poprej napravi navedena šola, nego na Vipavskem.

Dr. Razlag potem v daljšem govoru spodbija pomislike in nasvete dr. Savinšekove in Kramaričeve ter priporočuje odsekov predlog.

Zdaj se vzdigne Kromer; sveta jeza ga navdaja natolcevaje prav na drobno odsekov nasvet in poročilo, češ, zakaj da bi le Vipavci prvi dobili šolo, kteri „Künstlerji“ so neki ustanovitev te šole tako „prerajtali“; vzlasti se mu Slapško posestvo nikakor ne dozdeva primerno namenu; konečno nasvetuje, da naj se predlog finančnega odseka ovrže ter prestopi na dnevni red. — Ves po njegovi navadi strastni ugovor vzročil je le smeh med poslanci, celó med poslanci one stranke, kterej se prišteva Kromer sam.

Predno se debata končá, ugovarja Peter Kozler Kromerju sledeče: „Le malo besedí bodem opomnil na besede gosp. Kromerja. Letošnje leto sem bil v zadevah vravnavanja zemljiškega davka tudi v Vipavi in na Dolenskem skoro v vseh okrajih. Tudi na Štajarskem sem bil, na Bizelskem, kjer boljša vina rastejo. Tudi sem bil v Trnovici, ktera vas je v občini Raka in je najboljši in najrodovitnejši kraj, kar je vinogradov na Dolenskem. Bil sem tudi na Slapu, in si ogledal celo grajščino; bil sem tudi v občini Goče in sem ravno te kose, ktere je zdaj gosp. Kromer našteval, našel vse zboljšane. V vseh teh občinah, ktere sem zdaj imenoval, nisem nobene take parcele našel, da bi bila tako umno obdelana kakor na Slapu. (Čujte! čujte!) Ravno tisti vrtnar, kterega je omenil gosp. dekan Grabrijan, je napravil več ko $1\frac{1}{2}$ orala vinograda, kakor ga komaj kdo ima v Klosterneuburgu (čujte! čujte!). To se mi je treba zdelo opomniti“.

Po končani debati poprime besedo poročevalec dr. J. Bleiweis in zagovarja odsekov nasvèt tako-le:

„Danes se je prvikrat zgodilo v našem zboru, da se je boj vnel med možmi domače naše stranke, da Dolenec nasprotuje Vipavcu, Vipavec pa Dolencu. (Dobro! veselost. Kramarič: Moramo po pravici delati.) Treba je, gospôda, stvar le jasno umeti, in potem bomo vsi ene in pravične misli. Le kdor hoče šolo podirati, stvar zavija tako, da ne bi se spoznalo, kaj je resnica.

Za kaj neki gré tukaj danes? (Kramarič: za šolo). Dobro! al ne le za eno šolo; danes ste na dnevnem redu dve šoli: ena je samo sadje- in vinorejska na Slapu, druga pa je šola za vse razdelke kmetijstva na Dolenskem; nobena ni drugi na poti; mi hočemo obé; za obé že dolgo se je kmetijska družba pri ministerstvu kmetijstva potezala, — prosim, zapomniti si to. Dolenska šola ima biti veliko bolj obširna kakor Vipavska. V Vipavi dobivajo le dva kosa, Dolenci pa imate dobiti deset kosov; Slapška šola je samo sadje- in vinorejska, Dolenska pa je za kmetijstvo sploh in obsega vse drugo, razen gozdarskega oddelka. To je treba pred vsem razločiti.

Če pa pravite: i, zakaj pa Dolenska šola ni prišla prva na vrsto? izvira to le iz strahú, ki je na tej (desni) strani se že prikazal v finančnem odseku preodkritosrčno, češ, če bodemo Vipavsko šolo naredili, ne bode une na Dolenskem. Ta strah je ves neopravičen, ker Dolenska ni v nobeni zvezi z Vipavsko.

Zakaj pa so Vipavci prvi? Naj gospodom iz Dolenskega to povem.

Če bi Dolenci bili to storili, kar so storili Vipavci, bili bi oni prvi. Vipavci sami so se že leta 1869. na ministerstvo obrnili in prosili te šole, rekši, da plačajo radi tudi priklado na davke.

Ne kmetijska družba ne deželni odbor je nista prva sprožila, ampak Vipavci sami, spoznavši potrebo povzdigniti svojo sadje- in vinorejo, so se do ministerstva obrnili in ministerstvo je po deželni vladi sklicalo enketno komisijo, ki se je posvetovalo o uravnavi in stroških te šole. Ministerstvo poslalo nam je načrt nekterih malih sadjerejskih šol in zbralo se je po določbi deželne vlade v posvèt več mož; vlado je zastopal gosp. Roth, kmetijsko družbo je zastopal dr. Orel, gosp. Šolmajer in jaz, gosp. Dežman deželni odbor, grof Lanthieri je sam iz Vipave prišel, prišel pa je tudi predstojnik kmetijske podružnice Vipavske gosp. Kavčič in gosp. dr. Spacapan kot pooblaščenec grofa Lanthieri-a. Ta enketna komisija — čujte gosp. Kromer! ki ste poprej vprašali: „kdo je bil tisti „Künstler“, ki je naredil načrt stroškov?“ da ravno imenovani možje bili so tisti „Künstlerji“ (veselost), ki so že l. 1869. osnovo naredili šoli.

Gospodje iz Dolenskega, potolažite se tedaj, in da vidite, da resnico govorim, če rečem, da je Dolenska šola ravno tako na dnevnem redu, kakor Vipavska, pokažem vam pismo, ktero imam v rokah in ktero je od sl. ministerstva kmetijstva po deželni vladi došlo 22.

novembra 1872. deželnemu odboru, v kterem je govor o obéh šolah: „Reservirt sind die Gründungsbeiträge für die Ackerbauschule in Unterkrain und für die Obst- und Weinbauschule in Slap, zusammen mit 8000 fl., rücksichtlich deren Se. Excellenz der Herr Ackerbauminister eine bestimmte Antwort zu erhalten wünscht, ob dieselben noch in diesem Jahre werden in Anspruch genommen werden oder nicht.“ Če ne bomo tedaj začeli te šole zdaj, za ktero nam je grof Lanthieri brezplačno že 1869. leta ponudil grajščino Slap, zgubimo vladno podporo. Le čuditi se tedaj moram, kako se le od kake strani morejo ovire delati tej šoli. Velikodušnega domoljuba imamo v Vipavi, ki ga pa doslé nismo našli na Dolenskem, kakor je gospod grof Barbo dobro rekel; on nam ponuja zastonj šolo; — soseske, pripoznavši potrebo šole hočejo same sebi prostovoljno davke naložiti; – ministerstvo samo je izreklo takrat, ko se mu je šolski načrt poslal, da dovoli 3000 gold. za ustanovitev, in potem skozi 5 let še 2000 gold. zraven. Vse to imamo pred seboj — in vi hočete prestopiti na dnevni red „zur Tagesordnung“, to je, šolo zavreči! (Veselost, čujte!) Ali bi naša dežela res morala tako strašno nesrečna biti, da, kedar gré za živo potrebno in dobro napravo, bi mi prestopali „zur Tagesordnung“! (Veselost.) Prežalostno res je to, da vselej, kedar se za potrebne šole bojujemo, zmirom na tej strani (na desni) največo opozicijo najdemo. Koliko sem jaz trpel zavoljo živinozdravniške šole! Dvajset let že obstojí, in hvala bodi Bogu, da imamo zdaj kovače po deželi, kteri morejo tudi pri živini, kedar bolezen čez njo pride, pomagati. (Kromer: ist ja nicht wahr! saj ni res, na levi: oho! oho! veselost.) Gospôda moja, jaz vam pa rečem: to je prav res! (Kromer: ich weiß, wie diese Kurschmiede aussehen! – jaz vem, kakošni so ti kovači!) Taki so ti kovači, da — če, gosp. Kromer! kaj držite na oficirje – vam povem, da celó najviši oficirji — generali v Ljubljani dajejo svoje konje v naši šoli podkovati. (Dobro! čujte!)

To, kar je gosp. vitez dr. Savinšek ugovarjal: ali bode ministerstvo to, kar je privolilo, tudi res dalo, dokazal sem ravno pred; vsaj zdaj hoče vedeti to, ali bodemo vzeli denar ali ne.

Kar se je ugovarjalo, da so stroški celó prenizko preračunjeni, to sta častita gospoda Grabrijan in Kozler temeljito razložila, — dokazala sta, da je poslopje v prav dobrem stanu, da je zemlja obdelana in da je grof imel celó izvedenca iz Klosterneuburga na Slapu. Tedaj ni res, da je Slap zanemarjen. Stroški pa so v enketni komisiji načrtani tako, kakor so Vipavski izvedenci sami govorili; – to je načrt izvedencev, in če bi tudi nekoliko premajhni bili, vsaj nam je gosp. dekan Grabrijan povedal, koliko Slap nese, koliko vina se ondi prideljuje. Če se le 150 veder vina pridela in če računimo vedro na 5 do 10 gold., je to že nekaj prihodkov; pa so še tudi drugi pridelki zraven.

Kar se tiče vprašanja: „ob die 6000 fl. pupillarmäßig gesichert werden können“ ali ne? le to povem gosp. Kromerju, da se že ta stvar kake 3 leta obravnava, in to izvira iz prav tiste previdnosti, ktera se ravno danes zahteva. Na tem posestvu, še predno je sedanji lastnik posestvo prevzel, je bilo več dolgov, in mi se nismo poprej spustiti mogli v ustanovitev te šole, dokler se ni več intabulatov izbrisalo. Ti so se zbrisali zdaj, razen enega, po zagotovilu gospoda kuratorja.

Kmetijska družba se je o tej zadevi posvetovala zadnji pot 9. julija 1872. leta in takrat je bilo samo še 6000 gold. intabuliranih; ako jih dežela prevzame, nima ž njimi nobene nevarnosti ne. Gospod kurator v svojem pismu od 9. junija 1872. leta med drugimi piše: „Wird nun die Post sub 2 vom Landesfonde per cessionem übernommen, so kann die Löschung des Cautionsinstrumentes von 6000 fl. veranlaßt werden, da die Cessionsvaluta zur Deckung der Cautionssumme verwendet werden wird“, in dalje: „Unter diesen Modalitäten könnte die gedachte Schule im kommenden Herbste vielleicht doch schon beginnen.“

Gospod Kromer pravi: „Das Gut Slap ist 3000 fl. werth“. Gospod Grabrijan je pred vse drugo povedal, koliko je posestvo vredno. Meni je le to dobro znano, da je bil Slap po gosp. dr. Orel-u že pred nekimi leti na blizo 13.000 gold. sodnijski cenjen. (Veselost.)

Da le za 30 let naprej šolo ustanovimo, tudi to dela nasprotnikom posebno veliko strahú; al gospôda moja! če smo le za 30 let dobro reč ustanovili, mislim, da moramo zadovoljni biti, posebno na tak način, ki deželi tako malo stroškov prizadene. Zakaj bi se pa ta šola ne imenovala deželna šola, tega celó ne morem razumeti. Deželno šolo jo imenujemo zato, ker jo dežela podpira; kakor smo tudi gozdarsko šolo imenovali deželno, tako z isto pravico tudi to.

Druzega mislim ni treba več dodajati, kakor samo še to, da, če premislimo nasprotstvo proti ustanovitvi te šole, morebiti zajca za kakim drugim grmom najdemo; morebiti je grm ta, da zopet slovenska šola je marsikomu trn v pêti! (Veselost.)

S tem, mislim, da sem poglavitne stvari razjasnil; posebno pa to želim, da sem gospode iz Dolenskega prepričal, da Slapška šola je zdaj na vrsti, za kterojе denar in vse pripravljeno; stvar se že vleče dosti dolgo, od 1869. leta; za Dolensko šolo pa moramo še le kakega grofa Lanthieri-a iskati, in če se nam posreči, da ga dobimo, Dolenska več dobí kakor Vipava. (Živa pohvala.)“ —

Pri glasovanji pade Kromerjev nasvèt, isto tako nasvèt Kramaričev in Savinšekov. Predlog finančnega odseka pa obveljá popolnoma.

Politične stvari.

Dr. Toman o direktnih volitvah.

Že leta 1868. in 1869. so najbolj zagrizeni centralisti nameravali zoper svojo lastno decembersko ustavo vpeljati direktne volitve in tako ustavolomci postati. Ko bi ne bili dr. Herbst, dr. Brestl in drugi se zoperstavili temu ustavolomu (Verfassungsbruch), bili bi zagrizenci tako napeli vse sile kakor danes za direktne volitve, ko ta koterija iz vseh kotov policijo na pomoč kliče, da ne bi se motila v svojem protiustavnem početji.

Tudi v deželnem zboru Kranjskem so že leta 1868., še bolj pa leta 1869. bile na dnevnem redu, in v seji 11. oktobra 1869. je nepozabljivi naš Toman na ostro sito djal direktne volitve ter dokazal, da so ustavoverci pravi Saturni, ki žro svoje lastne otroke.

Dajmo, da dr. Toman dotični kliki pové, kar jej gré.

„Že lansko leto — pravi — smo imeli predlog na direktne volitve, in po opravilnem redu bi moral se ta predlog, ako bi ga bil deželni zbor v posvet hotel vzeti, kakemu odseku izročiti; al deželni zbor ni tega storil in je s tem izrekel, da on o tej stvari še govoriti noče. Če je bilo to ravnanje tiho, bilo je vendar jako glasno, da deželni zbor direktnih volitev neče, ker bi ž njimi sam sebe pokopal.

Direktne volitve so zoper ustavo deželno, in deželni poslanec vsak moral bi živ protest zoper nje izreči, in ko bi državni zbor tudi sklenil, da se voli direktno v državni zbor, vsak poslanec v državnem zboru bi moral tisti trenutek se odpovedati

*

zboru, v kterem bi se smrt Kranjskega deželnega zbora sklenila. (Živa pohvala.)

To, gospôda moja, je važna stvar, najvažnejša, kar smo jih dozdaj imeli, in liberalni motivi, ki jih je gosp. pl. dr. Kaltenegger za direktne volitve naštel, naravnost kažejo, da je centralizacija edino vodilo temu nasvetu.

Gosp. dr. pl. Kaltenegger je rekel za opravičenje svojega predloga sledeče: „s tem se bode ustavna zavest krepčala, ustavno življenje budilo“. Ako se ljudstvo vdeleži volitve v državni zbor, bode se ljudstvo bolj zavedalo, — zna biti, da „verfassungsfreundlich“ postane.

Gospôda moja, „ustava“ je različna. Konštitucijonalni smo tudi mi; al mi ustavo, kakoršna mora se v Avstriji ustvariti, da bode na srečo narodom, drugače ko gospodje na uni strani razumemo.

Oktoberska diploma je temelj, je podlaga, je izvir konstitucijonalnega življenja v Avstriji; v oktoberski diplomi se je presvitli cesar podal pravice, sam postave dajati in rekel, da hoče jih s posamesnimi deželnimi zbori — tam ne stojí, z „državnim zborom“ — dajati. Tam je le veči ali širji državni zbor postavljen za ista opravila, ktera deloma danes delegacije opravljajo, in ožiza neogerske dežele zarad enakih zadev, pa v enega in druzega imajo pošiljati poslance deželni zbori tako, da le posrednje obstojí državni zbor, in to je naravno. Tedaj je v tem rečeno, da izvira postavodajstvo iz deželnih zborov zato, ker je premilostljivi cesar ga razdelil med seboj in med deželnimi zbori, in postavodajstvo v državnem zboru nič druzega ni, kakor preneseno od deželnih zborov. Deželni zbori so tedaj vir „konstitucijonalnega“ postavodajstva v Avstriji. Tako razumemo mi ustavo našo in te se držimo, in Vi (k levici), ki pravite, da se ustave ne sme nobeden dotakniti, sami podkopujete svojo ljubljeno ustavo; to nam je prav, al tega ne pripustimo, da hočete podreti temelj avstrijskega postavodajstva, največo pravico deželnih zborov, da oni sami imajo izvirno pravico postave dajati in jo posredno v državnem zboru izpolnjevati. (Živa pohvala.)

V tem leží že največa razlika med nami in vami, da mi direktne volitve zametujemo, ker bi potem naša deželna ustava dejansko le šablona postala. (Dobro!)

Gospod dr. Kaltenegger pravi, da direktne volitve ne kratijo deželne avtonomije; dobro je — pravi — da je neka meja za avtonomijo, črez mejo pa hoditi je nevarno in črez mejo neče on tej avtonomiji pritrditi. Gospod dr. pl. Kaltenegger pa ni na tanko načrtal te meje, bodi-si, da je izreči hotel to rekoč: da je decemberska ustava tista meja. Ako je pa ona tista meja, moram gospodu dr. Kalteneggerju opomniti, da v *decemberski ustavi nič ne stoji o direktnih volitvah.* Vendar pa on hoče zdaj na enkrat ustavo toliko predrugačiti, da bi manj avtonomije dali deželnim zborom. Iz tega se vidi, kaj je našim nasprotnikom avtonomija in kaj meja avtonomije. Vidi se, da je pravica deželna v nevarnosti, po kteri ima deželni zbor pravico, v državni zbor voliti poslance; zato moram odkritosrčno reči, da upam, da deželni zbor bode vedel odbijati take napade, kajti očividno je, da *centralistična stranka je nastavila sekiro na deblo, na korenino našega deželnega avtonomnega drevesa.* (Pohvala.) Tako pride mnenje, če se objektivno drži, tistih gospodov na svetlo, kteri direktne volitve zdaj zagovarjajo!

Gosp. dr. pl. Kaltenegger je dalje rekel, da je nekaka nezadovoljnost v ljudstvu, da ne voli direktno! Gospôda moja, jaz nisem slišal nobenih takih pritožeb, pritožbe ljudstva pa sem slišal, da ima veliko preveč voliti. Ne da bi jaz to šaljivo rekel, nego mislim, da ljudje zaupajo svojemu deželnemu zboru; ako volijo naši ljudje, dobro pomislijo, in tako so nas že dvakrat v deželni zbor volili. To je pokazalo ljudstvo, da ono vé, kam in zakaj voli. In če ravno takrat se je slišalo iz ust več nasprotnikov, naj nas nič več ne voli, je ljudstvo vendar skazalo zopet svojemu razpuščenemu deželnemu zboru zaupanje, ter ga vnovič volilo. Al če bi ne bile tačas volitve v deželni zbor, ampak v državni zbor, bi se naše ljudstvo ne bilo takrat vdeležilo volitve. (Istina, prav res!) — To je spričalo, kaka zveza je med narodnimi zastopniki in med našim ljudstvom, in da narod stojí zvesto do deželne avtonomije. To pa dokazuje, da je le malo ljudstev tako umnih, kakor je naše slovensko. Meni se zdi, kar nemško avstrijsko ljudstvo zadeva, da to vse na komando dela, pošilja prošnje zoper konkordat in podpisuje prošnje za direktne volitve, in tako naprej vse na komando. Naše ljudstvo pa, čeravno je zavest konstitucijonalna v njem, ni zahtevalo direktnih volitev v državni zbor, njemu gotovo ni za to, da bi se deželni zbori odstranili in da bi se v državni zbor potopili, ampak ono želi, da se avtonomija deželnega zbora povekša; da, ta zavest je v našem ljudstvu. To je gotovo in prepričani ste lahko, da, od kar se v slovenskem jeziku tukaj govorí, vse hrepeneče po razpravah sega, jih dobro posluša ali pazljivo prebira, na drugi strani pa s tem ni zadovoljno, kar se v državnem zboru govori in godí.

Gosp. dr. Kaltenegger je rekel, da je treba, da se volijo neposredno državni poslanci zarad tega, da v dotiki ostanejo z volilci in da ti morejo zvedeti, kako so volilci zadovoljni ž njimi. Gosp. dr. Kaltenegger je mislil na to, da ljudstvo zna enemu po zaupnici, drugemu pa po nezaupnici svoje misli in želje izreči. To se pa tudi lahko storí pri posrednjih volitvah, kajti vsak poslanec je voljen v deželni zbor od volilcev posamesnih. Iz tega vzroka ni treba zahtevati neposrednje volitve. Sicer se pa želje dandanašnji tudi lahko izjavijo po časnikih. In tako tudi znamo slučaje v naši deželi, da se je po časnikih nezaupnica od volilcev izrekla kakemu poslancu, ali to ga ni premaknilo in ne spreobrnilo. (Veselost, pohvala.) Kajti so tudi taki poslanci, naj bodo voljeni direktno ali indirektno, ki ostanejo tudi po nezaupnici na svojem mestu in se ne brigajo več za volilce. Kako da se poslanec obnaša, koliko se na nezaupnice ozira ali ne, to odvisi od tega, kakor je kdo izrejen, kakor je značajen, ali ima čisto in dobro ali kosmato vest. (Smeh, živa pohvala.)

Nadalje pravi gospod dr. Kaltenegger, da je neobhodno potreba, da bi mi direktne volitve vpeljali zarad enakoličnosti z ogerskimi deželami. Gospôda moja, zopet je vrag pêto pokazal. Da, gospôda moja, ravno tako bi se godilo nam Slovanom, ako direktne volitve vpeljemo, ravno tako, *kakor se godí Srbom, Romanom, Slovakom, Hrvatom in Nemcem v ogerskih deželah.* (Živa pohvala, res je!) Tam kraljujejo Magjari, tu pa bi kraljevali Nemci, tako bi mi sami sebe v smrt obsodili. (Pohvala.) Gospodje, ne pričakujte, da bodete tako lahko to vojsko izpeljali! Ta vojska, ktero ste zdaj z besedami začeli, zna na drugo pot pripeljati našo ustavo, in tega bodo tisti krivi, ki so sekiro na dobro vkoreninjeno drevo, na deželno ustavo, postavili. Temu pa se bomo kot Avstrijanci ustavili s pomočjo dobro vkoreninjene deželne ustave, drugič z oktobersko diplomo in tretjič z zavestjo vseh avstrijskih narodov, ki se ponemčiti ne dadó. (Pohvala.)

Gospod dr. Kaltenegger pravi dalje, dajte državnemu zboru, kar je državnega, dajte deželnim

zborom, kar je deželnega. — Na to odgovorim: Avstrijska država obstoji iz več posamesnih kraljevin in dežel, ki se niso nikdar v eno državno telo vtopile. Po tej avstrijski naravi je tudi oktoberska diploma, kakor sem popred razložil, dala pravico postavodajstva deželam, in le za občne stvari posrednje državnemu zboru. To je načelo, pravilo, po kterem se mora soditi, kaj da spada v državni in kaj v deželni zbor. Na tej poti pa ne pridemo do direktnih volitev, temveč po pravici trdimo, da le deželni zbori imajo pošiljati poslance v državni — posrednji zbor.

Gospod dr. Kaltenegger hoče direktne volitve dalje iz občnih državljanskih pravic izvijati. Jaz se sopet sklicujem na to, kar sem poprej od oktoberske diplome rekel. Vrh tega pa vprašam: ali nima vse ljudstvo pravico „voliti", čeravno voli le v deželni zbor in posrednje po svojih poslancih v državni zbor. Če je še kaj pomanjkljivega o tem, moramo le razširiti pravico „voljenja", česar mi tudi želimo, al pri naših nasprotnikih ne najdemo podpore, kakor bi bilo misliti in bi bilo dosledno, če govoré o državljanskih pravicah, o neomejeni volilni pravici (allgemeines Stimmrecht), kakor je govoril gosp. dr. Kaltenegger.

Kar je še dalje gospod Kaltenegger rekel od malih reči, da zdaj poslanec ne more shajati več s poslom, da ne morejo ob enem zborovati državni in deželni zbori, to je bolj postransko, kar nima nobene take veljave, da bi se o tem dalje govorilo in tako se čas tratil.

Al naposled je vendar treba še ogledati motiv za direktne volitve, še pogledati in ozirati se na to — ker to v zvezi stojí — kako naša zdanja vlada o tem misli. Kakor so časniki pripovedovali, in mislim, da je to res, hoče vlada pri direktnih volitvah ohraniti obstoječe grupe, in liberalci, ki so hoteli te grupe odpraviti, so se vstrašili tega liberalizma ministerskega. (Veselost.) In spet je vrag pêto pokazal, mi vidimo iz tega, da gre prav za prav za kaj druzega, kakor za „liberalne" ideje. *Direktne volitve gredó na to, da bi se deželni zbori spodkopali.* Kteremu to ni jasno, da, ako se enkrat direktne volitve vpeljajo, da se državni zbor po direktnih volitvah ustroji — in to sem slišal iz ust ministra, očeta direktnih volitev, kterega nočem imenovati — bodo deželni zbori pred ali potlej onemogli; ta naj zapusti zbor, naj zapusti politično pot, ta naj vzame bukve pod pazduho in naj gré! (Veselost, živahna pohvala.) Nam ni mogoče tega raztolmačiti niti nas za to obvzeti, da bi mi sebi na zgubo pomagali, deželni zbor zatreti, da bi mi pustili v središču vladati parlamentu čez nas, kjer bi Nemci sklepali na pogin drugih narodov. Vsak nas, gospôda moja, ima toliko sočutja, toliko rodoljubja do našega naroda, da ne damo, da bi politično zginil; mi imamo toliko ljubezni do Avstrije, da jo svarimo, da, ako to izpelje, *se bode nezadovoljnost narodov širila, in ne bode več srečna Avstrija.* (Dobro.) Mi imamo dolžnost braniti ustavo deželnega zbora, vsaj smo obljubili, da hočemo jej zvesti ostati; ko bi jo mi od sebe vrgli, bili bi nehvaležni sinovi svojega očeta, deželnega zbora.

To pa rečem, da prememba državne ustave je važna stvar, al popolnoma se mora zgoditi. Cela ustava mora biti pregledana od vseh narodov, da se vsi zedinijo, ne pa, da se hočejo vpeljati direktne volitve in še to zatreti, kar je „avtonomije" v naši ustavi. Čas je drag. Ako se samo s Čehi ne složi država, je velika nevarnost za Avstrijo. Ker pa ta stranka vendar tega ni zahtevala, se kaže očitno, da hoče vendar le še naravnost dalje centralizirati kakor do zdaj.

Tako je, dragi gospodje, ki hočete direktne volitve. Mene pri tem le veseli, da vi, ki ste prestopili mejo, ste s tem izrekli, da se ima ustava prenarediti, in bode se tudi premenila, a pa ne po vaši volji, ako bode čas ugodnejši, ker nam gre za Avstrijo. Ako pa na zadnje Vi zmagate, nastopila bode centralizacija in germanizacija. *Če pa smo mi Slovani vojsko zgubili in vi jo dobili, jo je zgubila z nami tudi Avstrija, — al Slovanstvo — ne!* (Dolgotrajna gromeča pohvala.)

Mnogovrstne novice.

* *Čudna je res letošnja zima.* V Lincu (gornje Avstrije) je 25. dne januarija pri 12 stopinjah gorkote deževalo s točo. — V Iselski dolini v Tirolih so pa vrh snegá našli toliko deževnih črvov (glist), kakor sicer po toplem poletinskem dežji na mokrih zemljiščih.

* *Draga živinska klaja.* V Hörbranc-u na Vorarlberškem je unidan nek kmet sicer zdravo in ješčo krave, ktero je po svojem očetu podedoval in dve leti imel, prodal mesarju, ki jo je zaklal in v avbici (3. želodcu) našel 30 srebernih dvajsetíc in pa en cekin. Oče tega kmeta ali pa sin sam morala sta pač imeti srebra in zlata kakor smetí.

Naši dopisi.

Iz Gorice 2. febr. — Zadnjíkrat sem pisal, da se poravnava razpor v tukajšnji čitalnici; danes imam naznaniti, da je poravnan. Jez želim, da bi bil slab prorok dopisnik „Narodov", kteri v št. 25. piše: „.... da se (mlada stranka) ne bo mogla z efemernim mirom jako ponašati..." Isti dopisnik imenuje poravnavo zidano „na peščena tla". No, za zdaj imejmo njegovo sodbo za — njegovo in glejmo, da vsaj na neutralnem čitalničnem prostoru mir ohranimo. Če se to posreči, bomo videli, kaj dobodemo še za nameček. — Tudi še drugde — slišim — da so sinoči spravo obhajali. Izmed pevskega zbora v „Concordiji" (tukajšnjem nemškem zabavnem društvu) se je bil pred letom ali kaj več, odcepil en del pevcev in napravil poseben „Sängerbund", kteri si je rekrutoval udov neki tudi izmed slovenskih „močí". *) Sinoči sta se oba zbora, stari „Concordi in" in oni odcepljenec spravila in spravo z večerjo pri „ogerski kroni" slavila. Sprava, „concordia" — to ste lepi imeni — ki bi lahko tudi še kterega „naših" očarali, kakor tega, pa tega že so. Podredni nameni, kakor so na priliko naši tesnosrčni narodni, morajo služiti višim uzorom liberalizma. V viših prostorih politiškega ozračja je tista „höhere Einheit", tista harmonija, ktere mi ubozi samo narodnjaki-pritlikovci vedno pogrešati moramo. Z očitnim oficioznim nemškutarenjem pri nas ne gre, zato je treba pošast slovenstva od strani prijeti. Če je res, da se sploh okrajci tikajo, tikajo se tudi neki naši narodnjaški okrajci z ustavaško nemškimi in — evo, zedinjenje, evo naravno prijateljstvo! To nič ne dé, da vidimo in slišimo včasih kak navidezen udarec drugih proti drugim. To je le nedolžno božanje. V glavni stvari so edini. Prosit! — V papirnici v Podgori se je zgodila včeraj grozna nesreča. En delavec se je preveč približal mašini, kolo ga je zgrabilo in raztrgalo. To je menda že druga taka nesreča v tisti fabriki.

Iz Trsta 1. sveč. — Živinska kuga črnica, ktera je v naši okolici zelo razsajala, je do dobrega ugasnila, a ne tako kozice, za kterimi še vedno bolehajo in mró

*) Zakaj ne? Vsaj umetnost je kosmopolitična. Vred.

ljudje, a ne tako zeló kakor kakor od začetka. Živinska kuga je napravila mnogo siromakov, kajti zgubili so mnogo živine, s ktero so si kruh služili. Žalibog, da v celi okolici ni nobenega zdravnika. Magistratni zdravnik, slovenščine nezmožen, še manj pa zdravništva za živino je toliko kot nič. Oglasil se je sicer na moj razglas v „Novicah“ razumni živinski zdravnik g. F., da je zadovoljen le-sem priti pod pogodbo, ktera bi se mu bila začasno lahko spolnila, al — ni se zgodilo. Naši sicer vrli okoličani imajo to slabo lastnost, da imajo malo volje skupno si pomagati; oni le vedno čakajo, kaj bo „očetovski“ magistrat jim naklonil, magistrat pa jim za vse njihove novce, ki mu jih znosijo v njegovo blagajnico, še vinarja ne odvrne, kakor sopet ta primerljej kaže, da ne oskrbí vam sposobnega živinozdravnika. Okoličani, kje je nekdanja vaša pogumnost? Delajte vzajemno, vsi za enega in eden za vse v zadevah svoje materijalne in duševne koristi, ako nečete, da na mesto vaših sinov kedaj stopi oholi lahon, kteremu je polaščevanje najbolj pri srcu. Še je čas! ponavljajte dan za dnevom z mirno pa možato besedo potrebe svoje; vsaj še v kamen naredí kapljica luknjo, ako pogostoma na-nj pade, pravi starodavni pregovor.

Lonterščan.

Razdrto 1. sveč. (Srčno zahvalo) izrekujem prečastitima gospodoma J. Mesarju, župniku v Bohinjski Bistrici, in T. Kajdižu, župniku v Vodicah, za prijazno podpiranje, s kterim sta mi pri potovanji in poučevanji o predivstvu preprijazno na roko šla.

Rih. Dolenec.

Iz Vipave 1. sveč. (Čitalnica združena s Sokolom) napravi v čitalnični dvorani dne 9. februarija na čast Valentinu Vodniku véliko besedo. Program besedi je: 1. „Mili kraj“, moški zbor, zložil A. Nedved. 2. Slavnostni govor. 3. Romanca iz opere „das Nachtlager von Granada“, samospev za tenor z glasovirom. 4. Deklamacija. 5. Kdo je mar? Véliki zbor s samospevi in spremljevanjem glasovira, zložil Ipavec. 6. Igra „Županova Micika“. Po besedi véliki ples z vojaško godbo. Začetek strogo ob $6^1/_2$ uri zvečer. K tej slovesni besedi vljudno vabi odbor.

Iz Škofje Loke 31. jan. (*Zmaga pri občinski volitvi*) je naša! Čast in hvala možakom, ki so volili samostojno in ne plesali po trilarji Trillerjevem. Zmagali smo popolnoma v 3. in 2. razredu. Okrajni glavar gospod Derbič je iz Kranja sam prišel k volitvi; na obrazu se mu je bralo, da se je čudil velikemu številu in lepi edinosti volilcev v 3. razredu. Volitev se je vršila sila na tanko po §§. volilne postave. Zdaj tedaj se ne bode las v jajcu našel. Izvoljeni so bili v 3. razredu gospodje: Mohar, Jan. Sušnik, Val. Sušnik, Kasp. Golob — samo narodni možje; v 2. razredu gospodje: Jož. Kajba, Jan. Hafner, R. Naglič — tudi vsi narodnjaki, in pa gosp. Molinaro, dvomljiv. V 1. razredu so zmogli trije „liberalci“ čistega plemena, gospodje: Krener, Deisinger in Triller; gosp. Jurija Levičnika nočemo še popolnoma vvrstiti omenjeni trójici, kajti imé Levičnik in pa nemčur se po druzih Levičnikih nikakor ne vjemata. — Da po takem v stari naši Škofji Loki nam je zopet zagotovljen naroden župan, je gotovo; željo le izrekamo očitno, naj bi gosp. Mohar, ki je že pokazal, da ima srce za blagor mestni, še ostal župan, kakor je dozdaj bil, če tudi ž njim vred vemo, da županstvo ni nikjer na rožicah postljano.

Iz Kranja 27. jan. (*Zahvala.*) Za bolno pesnik Simon Jenkovo mater smo dobivali skoraj da iz vseh strani Slovenskega prijazne pripomoči. Prejeli pa smo: Od visokorodnega g. barona Anton Zois-a 10 gold., od g. dr. Razlaga 3 gold., od g. prof. Iv. Jesenka iz Trsta 2 gld., po sl. vrednistvu „Soča“ 7 gld., po gosp. prof. Iv. Zupanu iz Reke: gg. Greg. Blaž 2 gold., Fr. Blaž 2 gold., prof. A. Mazek 1 gold. in prof. Iv. Zupan 1 gold.; skupaj 6 gold. Po gosp. Lambert Einspielerji iz Celovca 10 gold., po gosp. prof. M. Pleteršniku iz Ljubljane: gg. dr. Costa 2 gold., prof. Vavrů 1 gold., prof. Žakelj 1 gold., prof. Kandernal 1 gold., dr. Poklukar 1 gold., grof Barbo 2 gold., poslanec Tavčar 1 gold., poslanec Rudež 2 gold., poslanec Pintar 1 gld., stenograf Tanšek 1 gold. in prof. Pleteršnik 2 gold., skupaj 15 gold. Po Kameniškem rodoljubu: gospé Marija Karolnikova 1 gold., Alojzija Milohnoja 50 kr., Marija Podrekarjeva 1 gold., Ivana Grašekova 1 gold. in gospica Anka 50 kr. Gg.: dr. Samec 1 gold., Iv. Murnik 60 kr., Ant. Janežić 1 gld., Iv. Klander 30 kr., Strle 50 kr., Novak 30 kr., A. Fröhlich 30 kr., Bl. Muhovec 30 kr., 3 neimenovani skupaj 90 kr. in neimenovan 50 kr., skupaj 9 gold. 70 kr. Iz Kranja: gg. Drag. Šavnik 2 gold., Leopold Jugovic 1 gold., Ferd. Sajevic 1 gld., dr. Mencinger 1 gold., M. Pirec 1 gold., Karol Pec 1 gold., Iv. Reš 1 gold., A. Mežnarec 1 gld. in T. Zupan 3 gold., skupaj 12 gold., skupaj 74 gold. 70 kr. — Podpisani odbor je poslal svojega sočlana do bolne matere, da jej je osebno vročil navedeni znesek 74 gold. 70 kr. ter si dal prejem pismeno potrditi. Pri prejembi tolike podpore je pesnikova mati prosila vsem Vam, blagodušni daritelji, poročiti srčno njeno zahvalo z besedami: „Sedaj imam pa dosti denarja do smrti!“ Mili rodoljubi! Ginjenega srca se Vam zahvaljujemo v materinem imenu. Storili ste lepo delo, ker ko ste se matere spominjali, častili ste neumrlega pesnika našega Simona Jenka.

Odbor za Simon Jenkov spominek.

Šmartno pri Kranji 1. febr. — „Tagblatt“ omenja v dopisu iz Kranja 26. januarija nekega napada na cesti gredé od Labor proti Gašteju menda samo zato, da bi dokazal, kako malo, celó nič ni zdal jezuitovski misijon v tej fari. Prav veseli smo, da vsaj enkrat moramo „Tagblattu“ pritrditi. Res smo imeli presladko nado, da bode jezuitovski misijon vse, kar vse poravnal in poboljšal; al strašno smo se ogoljufali! Oh, jezuitovski misijon ni nič, kar nič zdal — pri vražjih liberalcih! Jezuitovski misijoni pa tudi ne hasnejo tistim ne, ki zamaknjeni poslušajo liberalske in nemčurske pridige in so v zvezi ž njimi. Mi se ponašamo in bahamo s takim možem krčmarjem, ki tičí še čez glavo v nemčurstvu, ter prisega na brado in brke generala Kranjskih liberaluhov; on je v rokah njihovih prav podoben papirnatemu možiceljnu, kterega otroci na niti cukajo, da mora po njihovi volji brcati in ploskati. Smešni dokaz temu se tako-le pripoveduje: Uno leto je ta nemčurček, ves vnet podpisal prošnjo za ohranitev konkordata, in še celó srenjski pečat je to potrdil. To razodene nemčurskemu glavarju, ki ga pa ni nič kaj pohvalil. Zdaj se je moral pač kesati in kisati, da je molika žalil, kajti popravil je naglavni ta greh zoper nemčursko pokorščino s tem, da je, kakor se govorí, o neki priložnosti izdihnil: „Ta je bila pa presneto falena!“ (namreč oni podpis za konkordat) in je postal potem popolnoma pokorjenec nemčurski, da bi se umil svojih pregreh popolnoma. Zato o priliki in potrebi rad tipa za žilo Slovence in duhovne, o volitvah na turški boben, da hočejo grofi in farji zopet desetino in tlako vpeljati itd., kakor ga kak nemčur pocuka, da brca z nogami ali ploska z rokami. Da poslušalcem takih pridig zraven vinčeka tudi kak debel cink nemčurske olike zoper papeža, njegovo posestvo itd. v srčice spolzí, se pač ni čuditi človeški slabosti. In prav iz take krčme gredoči pivci so oni napad storili. Da je pa voditelj tega napada bil tudi voditelj o stavi misijonskega križa, je liberaluška laž. Varnost se po deželi res zeló po-

greša, in čem več se liberalizma po vseh kotih in posebno po mestih prodaja in čem bolj se liberaluštvu zoperstavljajoča duhovščina „luca“ in ovaja ali vladi ali škofiji, tem bolj se bode pogrešala varnost po deželi. „Od večih volov se učijo manjši“ je že starodavni latinski pregovor, kteri se dandanes čedalje bolj vresničuje! Jež.

Iz Ljubljane. — Prošnja političnega društva „Slovenije“ o direktnih volitvah poslancev v državni zbor, sklenjena v občnem zboru 25. dne januarija in presvitlemu cesarju na Dunaj poslana, se glasi tako-le:

Vaše ces. kr. apostolsko Veličanstvo!
Najmilostivejši Cesar in Gospod!

S pravim veseljem in živo hvaležnostjo so Najvišemu prestolu zvesto udani avstrijski narodi spomenske besede Vašega c. k. apostolskega Veličanstva čuli: Naredite mir med mojimi narodi.

Upali smo, da se bode to vzvišeno odločenje tem prej izpolnilo, ker je Vaše Veličanstvo izvolilo pozvati v svetovalstvo Svoje najviše krone take možé, kterim je bil lepi nálog dan, pomirjenje med narodi in deželami Habsburgske monarhije doseči.

Pričakovati smo smeli to tem prej, ker spoznavamo v diplomi od 20. oktobra 1860. l., ktero je Vaše Veličanstvo kot nepreklicljiv državni zakon slovesno proglasilo, zagotovljeno podlogo onega obnovljenja avstrijskega cesarstva, v katerega okvirjih bi vsi stoletja skupaj živeči narodi, varovaje svoje narodne in zgodovinske pravice, razvijali se veselo in povzdignili skupno Avstrijsko domovino do moči, ki je njenega visocega poklica vredna.

Obžalujemo pak, da moramo vašemu Veličanstvu izpovedati, da se ta naša lojalna upanja nijso izpolnila, temveč da se je pod sedanjo vlado Vašega Veličanstva moč in veljavo države slabeči razpor še pomnožil.

A naravnost nepregledno daleč bi ta razpor posegel, ako bi se izvršile zadnje dni priobčene namere o državnem Avstrijskem zastopu, kakoršne ima ena posamezna stranka naše vélike domovine, — namere, ki potrjeno pravo deželnih zborov uničujejo, ravnopravnost avstrijskih narodov na korist one stranke škodujejo, in utrjujejo absolutno gospodstvo ene manjšine nad vsemi narodi in strankami, ki ne spadajo k tej posamezni stranki.

Slovenski narod, čegar sinovi so v neprestani zvestobi in udanosti za Najviši prestol Vašega Veličanstva v tolikih bitvah navdušeno in pogumno krvaveli, ob mirnem času pa vselej zvesto svoje državljanske dolžnosti izpolnevali, — ne more se sprijazniti s takimi namerami tem manj, ker je jasno, da imajo ta cilj, Avstrijskim Slovanom najvažnejše državljansko pravo kratiti, namreč pravo pristojnega in pravičnega parlamentarnega zastopstva.

Ta krivica bi pa Slovence tem huje zadela, ker po nameravani volilni reformi bi imel pol drug milijon broječi slovenski narod s komaj dvanajstimi poslanci zastopan biti.

Vaše Veličanstvo! Vedno zvesti slovenski narod je živo prepričan, da očetovsko srce njegovega blagega in pravičnega cesarja vse narode in plemena z enako ljubeznijo obljemlje. Iz tega trdnega prepričanja gledajo narodi s tem večjim zaupanjem k Vašemu Veličanstvu, ker hočejo ono protečo nevarnost odvrniti, ki je izražena v Vašemu Veličanstvu že izročeni adresi češkega naroda, da bi se s to nameravano volilno reformo „dejanstvene razmere ustvarile, katere bi celo posredujoči oblasti Vašega Veličanstva zavire delati mogle.“

Vaše Veličanstvo!

V tem resnem času stopamo pred posvečeni prestol Vašega Veličanstva s spoštljivo prošnjo: naj izvoli Vaše Veličanstvo vsled Svoje vladarske oblasti ustaviti to ravnanje na pogubonosnem potu in v svetovalstvo Najvišje krone može poklicati, ki bodo na podlogi polne ravnopravnosti zaželeno spravo med narodi in deželami uresničili.

Bog ohrani, Bog blagoslovi Vaše Veličanstvo!

— Ravno to peticijo je sprejelo katol. politično društvo Ljubljansko v svojem občnem zboru 2. dne t. m. ter jo pokloni Njegovemu Veličanstvu. — Po došlih nam poročilih so po deželi, kjer so v „Slov. Nar.“ v slovenskem in v „Vaterl.“ in „Wanderer“ v nemškem jeziku že razglašeno peticijo brali, jako zadovoljni s tem, da ste politični družbi se bližali prestolu Njegovega Veličanstva in mu prespoštljivo v mirni pa odločni besedi razodeli, da prav v tem je narod slovenski „verfassungstreu“, ker noče direktnih volitev, kterih še celó decemberska ustava ne priznava. Povedalo se nam je od strani mnozih narodnih mož, da jim je ta peticija prav iz njihovega srca vzeta ter da to hočejo izraziti s podpisi.

— (*Zmaga narodnjakov pri volitvah občinskih v Novem mestu in v Škofji Loki*) je ustavovercem sapo zaprla. Kar tihi so; kajti Tagblattovskim širokoustnikom je to dejansk dokaz, kaj imajo pričakovati pri vseh druzih volitvah, ki se pričakujejo na deželi. „Es jinge wohl, aber es jeht doch nicht“ — je Ertl rekel Schafferju.

— Preveselo novico imamo danes povedati našim bralcem. Gosp. dr. Costa, pod krilom pravične razsodbe državne sodnije, je rešil Kranjsko deželo plačila 337.211 gold. 72 kr., za ktere je Tržaški magistrat tožil našo deželo. To plačilo obsega stroške od leta 1853. do konca 1864. v porodnišnici in najdenišnici Tržaški za otročnice in nezakonske otroke (najdence), ktere je Tržaški magistrat štel za Kranjske. Kakor je našim bralcem že znano, je deželni odbor naprosil dr. Costo, naj gré kot zastopnik dežele naše na Dunaj, kjer je bil tožni dan oklican na 29. dne januarija pri državni sodniji. Dr. Costa je prevzel zeló težavno opravilstvo in se podal na Dunaj, od kodar se je zmagonosen včeraj vrnil. Z nami vred se bodo gotovo veselili vsi domoljubi in mu navdušeno klicali: „živio! kajti, ko bi bila pravda zgubljena in bi uboga naša dežela bila obsojena plačati 337.211 gold., kje neki bi jih bili vzeli, če tudi bi jih bili morali — kakor je dr. Grund, zastopnik Tržaškega magistrata, zahteval — plačevati v določenih obrokih s 6percentnimi obresti. — Z našo deželo vred ste pravdo dobili tudi Goriška in Isterska, ki ste tudi za enake stroške bile toženi: una za 38.124 gold., ktero je zastopal dr. Pajer, — ta za 55.577 gold., ktera ni imela nobenega zastopnika, ker dr. Amorosa ni prišel. Dr. Costa je deželo Kranjsko zagovarjal temeljito z vsemi dokazi, ki jih je bistra njegova glava le najti mogla, dr. Pajer je pa Goriško in Istro zagovarjal še z neko privilegijo za časa cesarice Marije Terezije, ki je porodnišnici in najdenišnici, da sprejema otročnice in najdence brezplačno, darovala 400 kampov zemlje in pa dac od vina iz Gorice in Istre v Trst pripeljanega. — Sodniji je predsedoval baron Ivan Apfaltrern; poročevalec je bil dr. baron Hye; sodniki so bili: dvorni svetnik Kiechl, M. Steyrer, bar. Resti Ferrari, dr. Dolenec kot namestnik dr. Zupana, ki o pravdi naše dežele se je zdržavati moral glasovanja, vitez Merkl, prof. dr. Heysler, grof Hardig, dr. Zemialkovski, dr. Habietinek in knez Čartoryski. V pondeljek je bila sodba oklicana, glaseča se na to, da ni nobenega

pravnega razloga, da bi se moglo toženim deželam plačilo nakladati. Oproščene so tedaj tega plačila. — Tako je dežela naša rešena groznega bremena, Goriška in Isterska pa tudi precej velikega. — Kdor pa bere celó kratka in mlačna poročila o tej pravdi v „Laibacherici“ in „Tagblattu“, temu se nehoté vriva vprašanje: ali niso ti ljudje, ki pišejo ta dva lista, „tiste gore listi“, ki so se te dni o kazinski gostilnici ešofirali zato, da ni mogoče, da ne bi dežela naša plačala! Vemo, da bi jim bilo to tako ljubo, da bi potem krivdo valili na narodno večino deželnega našega zastopa. Hvala sodniji, da je osramotila kazinske „sodnike“! — Zanimivo utegne biti našim bralcem zgodovino zvedeti te pravde, ki se je začela že pred 10 leti (1. decembra 1862. l.), končala pa še le 3. svečana 1873. — Tržaška c. kr. deželna vlada je namreč meseca julija 1862. leta naznanila deželnemu odboru Kranjskemu, da Tržaški magistrat zahteva od dežele Kranjske, Goriške in Isterske povračilo stroškov za oskrbovanje nosečih žensk in nezakonskih otrók v Tržaški porodnišnici in najdenišnici od leta 1853. in da v razpravo teh zadev želí, da pride za vsako teh dežel en zastopnik osebno v Trst. Shod ta je bil določen na 1. dan decembra leta 1862. pod predsedstvom pl. Conrada, ki je takrat bil c. kr. dvorni svetovalec v Trstu. Deželni odbor Kranjski je za svojega zastopnika odločil dr. Jan. Bleiweis-a. Predno se je on podal v Trst, je deželni odbor Kranjski v tej zadevi imel sejo 23. avgusta 1862. V tej seji je dr. Bleiweis iz mnozih postavnih določil dokazal, da Tržaški magistrat nima nikakoršne pravice, od Kranjske dežele zahtevati povračila za otročnice in najdence, ker razmera, postavno izrečena, med posamesnimi deželami je bila ta, da Tržačani so imeli v svoji porodnišnici in najdenišnici naše, mi v Ljubljani pa njihove ženske in otroke; s to vzajemnostjo smo bili bot v teh stroških. V tej seji je dr. Bleiweis prvikrat sprožil misel, da v Ljubljani odpravimo najdenišnico, ki ję toliko silnih stroškov vsako leto na deželo našo valila (leta 1871. se je dognala ta misel na veliko korist deželi). Deželni odbor je popolnoma pritrdil predlogu dr. Bleiweisovemu, naj v Trstu zagovarja to, da dežela Kranjska nič ne plača. S tem je šel v Trst; 1. in 2. decembra je bila ondi obravnana vpričo zastopnikov mestnega magistrata in vodje bolniškega in pa zastopnikov Kranjske, Goriške in Isterske dežele. Magistrat Tržaški je za Kranjsko deželo predložil strašanski račun od leta 1853. do 1862. z 328.872 gold. Ker je med temi bilo zaračunjenih 141.226 gold. samo za otroke Kranjske v očitno najdeniško zibelko (Findelwinde) položene, v ktere so otroke (nezakonske in zakonske) pokladale babe v Trstu, in je dr. Bleiweis vprašal gospode: kako da vedó, da je v to zibelko, kamor so se novorojeni otroci pokladali brez imena staršev in kraja, položenih bilo toliko Kranjskih otrók, se mu je odgovorilo: to smo preračunili po številu ljudstva na Kranjskem. Res, „kunštni“ računarji to! — Kranjska dežela ne bo plačala nič — s tem izrekom v zapisniku konferencije je zapustil Trst. In deželni zbor je v seji 26. marca leta 1863. enoglasno odobril postopanje dr. Bleiweis-a v Trstu. — Mislilo se je potem, ker veliko let ni bilo ne duha ne sluha več o tej Tržaški tirjatvi, da je pravde konec. Kar pa Tržačani lansko leto zopet začnó starodavne tirjatve ponavljati in ker se jim deželni odbor ni udal z lepo, tožili so deželo pri Dunajski c. k. državni sodniji. Kakor smo gori povedali, je ta svojo sodbo izrekla. In tako je zdaj še le konec tej pravdi, ker višega mesta za daljo pritožbo ni.

— (*Vodnikov večer*) v čitalnici naši se je tudi letos kakor druga leta odlikoval v besedi in plesu: navdušilni govor g. Nollija, interesantna igra gospice Julije Steinerjeve na goslih in gospice Melanije Hohnove na glasoviru, ljubeznjivo petje g. Razingerja, krepki čveterospev gospodov Medena, Trdine, Valentinčiča in J. Paternostra in velikanski zbor „Kdo je mar“ z orkestrom: vse je včinilo gromovitni aplavs, ki je veljal tudi pevovodju, g. Valenti in priljubljeni naši umetnici gospej Šolmajerjevi. Al tudi plesi, posebno narodni „kolo“ in kotilijon pod vodstvom g. Juvančiča so poveličali veseli večer, kterega je s svojo nazočostjo počastil deželni glavar vitez dr. Kaltenegger in so ga pozdravili dr. Costa iz Dunaja, gosp. Černy iz Prage in narodna čitalnica v Ribnici.

— (*Opereta „Izbujeni lev“*), ki jo je včeraj predstavilo dramatično društvo v gledišču, je bilo etuzijastično sprejeta.

— (*Repertoir slovenskega gledališča*) za mesec februar je: v nedeljo 9. svečana „Lumpaci Vagabund“, — v pondeljek 17. svečana „Doktor in cesar“, burka s petjem v 2 dejanjih (novo) in „Dokler ni pravega“, opereta v 1 dejanji (nova), — pustno nedeljo 23. svečana „Čitalnica pri branjevki“, burka v 1 dejanji (nova) in „Kralj Vondra“. — V postu pa hoče dramatično društvo na oder spraviti dve izvirni resni igri gosp. Aleševčevi in še več druzih resnih igrokazov.

— (*Lepih Ugoviških ovác*) je gosp. Šolmajer nakupil na Koroškem 23 parov. Gospodarji, kterim je družba kmetijska pisala, da jih dobijo, naj pridejo hitro po-nje.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Njegovo Veličanstvo še ni dovolilo ministerstvu, da predloží volilno reformo državnemu zboru. Iz gotovega vira vemo, da se je stvar vnovič zasukala tako, da znana Poljska „resolucija“ ima pred priti v obravnavo državnemu zboru. Po takem je zopet od Poljakov osoda „reforme“ odvisna; žalibog pa, da Poljaci so danes tako, jutri tako!

Česko. — Svečnični dan, od kterega so ustavoverci pričakovali in želeli prekucij v Pragi in na gori Žižki, da bi jih z vojaško silo zatrli, je pretekel mirno. Čeravno so slovanskemu narodu bili vsi tabori prepovedani, na kterih so hoteli izreči, da nočejo direktnih volitev, vendar ni bilo nikjer nobenega nereda. Čehi so tedaj spet pokazali, da spoštujejo postavne prepovedi, če tudi po njihovih mislih niso upravičene. Temveč pa podpisujejo po vsej deželi prošnjo rodoljubov Pražkih do cesarja, naj ne dovoli volilne reforme, s kratko besedo: „Mi podpisani pristopimo prošnji, ki so jo rodoljubi v Pragi poklonili Njegovemu Veličanstvu“.

Žitna cena

v Ljubljani 1. februarija 1873.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 20. — banaške 7 fl. 10. — turšice 3 fl. 60. — soršice 4 fl. 20. — rži 3 fl. 90. — ječmena 2 fl. 90. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 10. — ovsa 1 fl. 90. — Krompir 1 fl. 90.

Kursi na Dunaji 4. februarija.

5% metaliki 68 fl. 80 kr.	Ažijo srebra 107 fl 85 kr.
Narodno posojilo 73 fl. 10 kr.	Napoleondori 8 fl. 67 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici v Ljubljani.